

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
KHOA BẢO HIỂM

TS. Phạm Thị Định (Chủ biên) - TS. Nguyễn Văn Định

Giáo trình

KINH TẾ

BẢO HIỂM

(Tái bản lần thứ nhất)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

2015

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

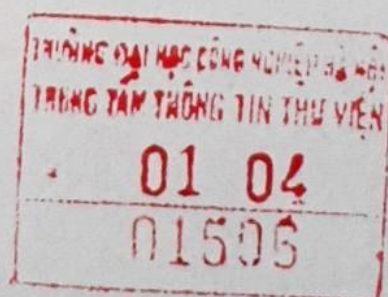
KHOA BẢO HIỂM

TS. Phạm Thị Định (chủ biên) – PGS. TS. Nguyễn Văn Định

Giáo trình KINH TẾ BẢO HIỂM

(Tái bản lần thứ nhất)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

HÀ NỘI - 2015

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	9
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ BẢO HIỂM	11
1.1. SỰ CẦN THIẾT KHÁCH QUAN CỦA BẢO HIỂM	11
1.2. BẢN CHẤT CỦA BẢO HIỂM	14
1.2.1. Khái niệm về bảo hiểm	14
1.2.2. Bản chất của bảo hiểm	15
1.2.3. Luật số lớn- Cơ sở kỹ thuật của bảo hiểm	16
1.3. CÁC LOẠI HÌNH BẢO HIỂM	18
1.3.1. Bảo hiểm thương mại	18
1.3.2. Bảo hiểm xã hội	20
1.3.3. Bảo hiểm y tế	21
1.3.4. Bảo hiểm thất nghiệp	22
1.4. VAI TRÒ KINH TẾ VÀ XÃ HỘI CỦA BẢO HIỂM	23
1.4.1. Vai trò kinh tế	23
1.4.2. Vai trò xã hội	25
1.5. ĐỐI TƯỢNG VÀ NỘI DUNG NGHIÊN CỨU CỦA MÔN HỌC KINH TẾ BẢO HIỂM	27
1.5.1. Đối tượng nghiên cứu của môn học kinh tế bảo hiểm	27
1.5.2. Nội dung nghiên cứu của môn học kinh tế bảo hiểm	29
TÓM TẮT CHƯƠNG 1	30
CÂU HỎI ÔN TẬP	31
CHƯƠNG 2: BẢO HIỂM XÃ HỘI	33
2.1. SỰ CẦN THIẾT KHÁCH QUAN VÀ VAI TRÒ CỦA BẢO HIỂM XÃ HỘI	33
2.1.1. Sự cần thiết khách quan của BHXH	33
2.1.2. Vai trò của BHXH	35
2.2. KHÁI NIỆM VÀ ĐẶC ĐIỂM CỦA BHXH	37
2.3. NỘI DUNG CƠ BẢN CỦA BHXH	38
2.3.1. Đối tượng và đối tượng tham gia bảo hiểm xã hội	39
2.3.2. Chế độ BHXH	40
2.3.3. Quỹ bảo hiểm xã hội	44
2.4. BẢO HIỂM XÃ HỘI VIỆT NAM	52
2.4.1. Quan điểm của Đảng và Nhà nước về BHXH	52

2.4.2. Hệ thống chế độ BHXH	53
2.4.3. Quỹ BHXH.....	54
2.4.4. Tổ chức BHXH Việt Nam.....	55
TÓM TẮT CHƯƠNG 2	57
CÂU HỎI ÔN TẬP	58
CHƯƠNG 3: BẢO HIỂM THẤT NGHIỆP	59
3.1. THẤT NGHIỆP VÀ PHÂN LOẠI THẤT NGHIỆP.....	59
3.1.1. Khái niệm về thất nghiệp.....	60
3.1.2. Phân loại thất nghiệp	62
3.1.3. Nguyên nhân và hậu quả của thất nghiệp.....	63
3.2. CÁC CHÍNH SÁCH VÀ BIỆN PHÁP KHẮC PHỤC TÌNH TRẠNG THẤT NGHIỆP.....	65
3.2.1. Chính sách dân số.....	66
3.2.2. Ngăn cản di cư từ nông thôn ra thành thị	66
3.2.3. Áp dụng các công nghệ thích hợp	66
3.2.4. Giảm độ tuổi nghỉ hưu.....	67
3.2.5. Chính phủ tăng cường đầu tư cho nền kinh tế.....	67
3.2.6. Trợ cấp thôi việc, mất việc làm	67
3.2.7. Trợ cấp thất nghiệp.....	68
3.2.8. Bảo hiểm thất nghiệp.....	68
3.3. VAI TRÒ CỦA BẢO HIỂM THẤT NGHIỆP	69
3.3.1. Bù đắp một phần thu nhập cho người lao động khi họ bị mất việc làm	69
3.3.2. Phân phối lại thu nhập	69
3.3.3. Giúp người lao động và gia đình họ ổn định cuộc sống và hăng hái làm việc.....	70
3.3.4. Quỹ bảo hiểm thất nghiệp nhân rồi sẽ góp phần đầu tư phát triển kinh tế xã hội.....	70
3.3.5. Tạo điều kiện gắn bó giữa lợi ích giữa các bên tham gia bảo hiểm thất nghiệp với nhà nước, từ đó góp phần đảm bảo an sinh xã hội.	70
3.4. NỘI DUNG BẢO HIỂM THẤT NGHIỆP.....	71
3.4.1. Sự ra đời và phát triển của bảo hiểm thất nghiệp	71
3.4.2. Đối tượng và phạm vi bảo hiểm	72
3.4.3. Quỹ bảo hiểm thất nghiệp	74
3.4.4. Điều kiện hưởng trợ cấp bảo hiểm thất nghiệp	76
3.4.5. Mức trợ cấp bảo hiểm thất nghiệp.....	77
3.4.6. Thời gian hưởng trợ cấp bảo hiểm thất nghiệp	78

3.5. KINH NGHIỆM BẢO HIỂM THẤT NGHIỆP Ở MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI	79
3.5.1. Bảo hiểm thất nghiệp ở Trung Quốc	79
3.5.2. Bảo hiểm thất nghiệp ở Mông Cổ	81
3.5.3. Bảo hiểm thất nghiệp ở Hàn Quốc	81
3.6. CHÍNH SÁCH VÀ TỔ CHỨC THỰC HIỆN CHÍNH SÁCH BẢO HIỂM THẤT NGHIỆP Ở VIỆT NAM	82
3.6.1. Chính sách bảo hiểm thất nghiệp	82
3.6.2. Tổ chức thực hiện chính sách bảo hiểm thất nghiệp	83
TÓM TẮT CHƯƠNG 3	84
CÂU HỎI ÔN TẬP	85
CHƯƠNG 4: BẢO HIỂM Y TẾ	87
4.1. BẢO HIỂM Y TẾ TRONG ĐỜI SỐNG KINH TẾ XÃ HỘI	87
4.2. NỘI DUNG CƠ BẢN CỦA BHYT	88
4.2.1. Đối tượng và phạm vi của BHYT	88
4.2.2. Phí BHYT	90
4.2.3. Chi trả BHYT	91
4.2.4. Quỹ BHYT	91
4.3. KINH NGHIỆM THỰC HIỆN BHYT Ở MỘT SỐ NƯỚC	93
4.3.1. Nhật Bản	93
4.3.2. Hàn Quốc	94
4.3.3. Thái Lan	95
4.3.4. Philippin	95
4.3.5. Đài Loan	95
4.4. BẢO HIỂM Y TẾ Ở VIỆT NAM	96
4.4.1. Bối cảnh ra đời	96
4.4.2. Mục tiêu của chính sách BHYT ở Việt Nam	98
4.4.3. Tổ chức BHYT ở Việt Nam	98
TÓM TẮT CHƯƠNG 4	100
CÂU HỎI ÔN TẬP	101
CHƯƠNG 5: BẢO HIỂM THƯƠNG MẠI	103
5.1. ĐẶC ĐIỂM VÀ VAI TRÒ CỦA BẢO HIỂM THƯƠNG MẠI	103
5.1.1. Đặc điểm	103
5.1.2. Vai trò	109
5.2. QUỸ TÀI CHÍNH BẢO HIỂM THƯƠNG MẠI	112
5.2.1. Nguồn hình thành quỹ BHTM	112
5.2.2. Mục đích sử dụng quỹ BHTM	114

5.2.3. Dầu tư quỹ BHTM	114
5.3. PHÂN LOẠI BẢO HIỂM THƯƠNG MẠI	118
5.3.1. Phân loại BHTM theo đối tượng bảo hiểm	119
5.3.2. Phân loại BHTM theo một số tiêu thức khác	128
5.4. THỊ TRƯỜNG BẢO HIỂM	129
5.4.1. Khái niệm và đặc trưng của thị trường bảo hiểm	129
5.4.2. Các chủ thể tham gia thị trường bảo hiểm	132
5.4.3. Sản phẩm bảo hiểm	135
5.5. NGÀNH BẢO HIỂM THƯƠNG MẠI Ở VIỆT NAM VÀ NHỮNG ĐÓNG GÓP ĐỐI VỚI NỀN KINH TẾ QUỐC DÂN	138
TÓM TẮT CHƯƠNG 5	141
CÂU HỎI ÔN TẬP	143
CHƯƠNG 6: BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ	145
6.1. ĐẶC ĐIỂM CỦA BẢO HIỂM PHI NHÂN THỌ	145
6.2. BẢO HIỂM HÀNG HẢI	146
6.2.1. Bảo hiểm hàng hóa xuất nhập khẩu vận chuyển bằng đường biển	146
6.2.2. Bảo hiểm thân tàu	160
6.2.3. Bảo hiểm P/I	169
6.3. BẢO HIỂM XE CƠ GIỚI	171
6.3.1. Bảo hiểm thiệt hại vật chất xe cơ giới	171
6.3.2. Bảo hiểm TNDS của chủ xe cơ giới đối với người thứ ba ..	178
6.4. BẢO HIỂM HỎA HOẠN	182
6.4.1. Sự cần thiết của bảo hiểm hỏa hoạn	182
6.4.2. Nội dung cơ bản của bảo hiểm hỏa hoạn	184
6.5. BẢO HIỂM NÔNG NGHIỆP	189
6.5.1. Đặc điểm của sản xuất nông nghiệp và sự cần thiết của bảo hiểm	189
6.5.2. Bảo hiểm cây trồng	192
6.5.3. Bảo hiểm chăn nuôi	200
6.6. BẢO HIỂM TIỀN	203
6.6.1. Bảo hiểm tiền gửi	203
6.6.2. Các nghiệp vụ bảo hiểm tiền khác	209
6.7. BẢO HIỂM TAI NẠN CÁ NHÂN VÀ CHI PHÍ Y TẾ	212
6.7.1. Bảo hiểm tai nạn con người 24/24	213
6.7.2. Bảo hiểm tai nạn hành khách	215
6.7.3. Bảo hiểm trợ cấp nằm viện phẫu thuật	218

TÓM TẮT CHƯƠNG 6	222
CÂU HỎI ÔN TẬP	224
CHƯƠNG 7: BẢO HIỂM NHÂN THỌ	225
7.1. SỰ RA ĐỜI VÀ PHÁT TRIỂN CỦA BẢO HIỂM NHÂN THỌ	225
7.2. NHỮNG ĐẶC ĐIỂM CƠ BẢN CỦA BẢO HIỂM NHÂN THỌ	226
7.2.1. Bảo hiểm nhân thọ vừa mang tính tiết kiệm, vừa mang tính rủi ro	226
7.2.2. Bảo hiểm nhân thọ đáp ứng được rất nhiều mục đích khác nhau của người tham gia bảo hiểm.....	227
7.2.3. Các loại hợp đồng trong bảo hiểm nhân thọ rất đa dạng và phức tạp	227
7.2.4. Phí bảo hiểm nhân thọ chịu tác động tổng hợp của nhiều nhân tố, vì vậy quá trình định phí khá phức tạp.....	228
7.2.5. Bảo hiểm nhân thọ ra đời và phát triển trong những điều kiện kinh tế - xã hội nhất định.....	229
7.3. CÁC LOẠI HÌNH BẢO HIỂM NHÂN THỌ CƠ BẢN.....	230
7.3.1. Bảo hiểm trong trường hợp tử vong	230
7.3.2. Bảo hiểm trong trường hợp sống	236
7.3.3. Bảo hiểm nhân thọ hỗn hợp.....	237
7.3.4. Các điều khoản bảo hiểm bổ sung.....	238
7.4. PHÍ BẢO HIỂM NHÂN THỌ	239
7.4.1. Nguyên tắc định phí bảo hiểm nhân thọ.....	239
7.4.2. Bảng tỷ lệ tử vong	240
7.4.3. Lãi suất trong bảo hiểm nhân thọ	250
7.4.4. Giá trị hiện tại, giá trị đáo hạn và giá trị hoàn lại.....	251
7.4.5. Tính phí bảo hiểm.....	253
TÓM TẮT CHƯƠNG 7	261
CÂU HỎI ÔN TẬP	261
TÀI LIỆU THAM KHẢO	263

LỜI GIỚI THIỆU

Ngày nay, bảo hiểm là một trong những ngành dịch vụ phát triển khá toàn diện và có những bước tiến đáng kể cả về qui mô, tốc độ và phạm vi hoạt động. Bảo hiểm không chỉ là một công cụ của công tác quản lý rủi ro và huy động vốn cho nền kinh tế quốc dân, mà còn góp phần đảm bảo an sinh xã hội thông qua việc ổn định tài chính cho các cá nhân và gia đình, các tổ chức và doanh nghiệp. Kinh tế càng phát triển, đời sống của nhân dân càng cao thì nhu cầu bảo hiểm càng lớn và các loại hình bảo hiểm cũng ngày càng được hoàn thiện.

Để đáp ứng yêu cầu giảng dạy, nghiên cứu và học tập, Bộ môn Bảo hiểm, Khoa Bảo hiểm - Trường Đại học Kinh tế quốc dân biên soạn cuốn **“Giáo trình Kinh tế Bảo hiểm”** cho sinh viên khối ngành kinh tế và tài chính, ngân hàng.

Hy vọng cuốn giáo trình sẽ đáp ứng kịp thời cho công tác giảng dạy, nghiên cứu và học tập trong Nhà trường; đồng thời còn là tài liệu bổ ích cho các nhà khoa học, nhà quản lý kinh tế và những người quan tâm đến lĩnh vực bảo hiểm.

Tham gia biên soạn gồm có:

- TS. Phạm Thị Định chủ biên và viết các chương 1, 5 và 6.
- PGS.TS Nguyễn Văn Định viết các chương 2, 3, 4 và 7.

Trong quá trình viết giáo trình, mặc dù các tác giả đã có nhiều cố gắng và qua nhiều lần trao đổi, góp ý ở Bộ môn, nhưng chắc chắn không tránh khỏi những khiếm khuyết. Xin chân thành cảm ơn bạn đọc gần xa tiếp tục góp ý, xây dựng. Những ý kiến đóng góp xin gửi về: **Bộ môn Bảo hiểm - Khoa Bảo hiểm - Trường Đại học Kinh tế quốc dân - Hà Nội.**

Hà Nội ngày 8 tháng 03 năm 2011

Chủ biên

TS. Phạm Thị Định